

Verslag ontwikkelgesprek opleiding tot leraar Basisonderwijs van Saxion Hogeschool

Op 15 en 16 maart 2021 is de hbo-bacheloropleiding leraar basisonderwijs van Saxion Hogeschool (locaties Deventer en Enschede) gevisiteerd door een panel van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is positief. De commissie heeft alle standaarden met een voldoende beoordeeld. Onderdeel van het accreditatieproces is een ontwikkelgesprek. Dit ontwikkelgesprek vond plaats op 1 december 2021. Hieronder het verslag van dit ontwikkelgesprek.

Aanwezig:

Vanuit het visitatiecommissie:

- Mariëlle Klerks, voorzitter visitatiepanel
- René Kloosterman, directeur AeQui

Vanuit de opleiding:

- Suzan Koning (directeur APO)
- Irma Fuchs (manager APO)
- Elsbeth Ruiterkamp (teamleider specialisatie en profilering)
- Gerry Oldegbers (teamleider deeltijd)
- Luuc Willering (teamleider Opleidings- en Beroepstakenbekwaam, pabo 1 en 2 VT Enschede)
- Paul Hilferink (teamleider voltijd Deventer)
- Sam Moeke (teamleider voltijd Deventer)
- Marian Lenferink (studievoortgangskoördinator voltijd, voorzitter examencommissie pabo)
- Martine Meijer-Hilderink, beleidsmedewerker kwaliteitszorg APO (verslaglegging)

Besproken aanbevelingen uit het visitatierapport:

1. *“Formuleer expliciet op welke wijze onderzoek voorkomt in het programma van de opleiding en maak daarbij meer onderscheid tussen de onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding/onderzoekend vermogen.”*

AeQui: Er is veel aandacht voor onderzoek in het curriculum, de afstudeerwerken zijn van hoog niveau. De nadruk ligt op onderzoeksvaardigheden en minder op onderzoekend vermogen. Probeer bij de verdere ontwikkeling van het beroepsbeeld duidelijk te benoemen wat je van toekomstige leraren verwacht wat betreft de onderzoekende houding en geef aan hoe je dat vormgeeft in het curriculum. Waar leren ze nu precies de onderzoekende houding en het beoordelen van praktijkgericht onderzoek. Het afstudeertraject is nu heel mooi, maar relevantie voor praktijk kan sterker door het te richten op een beroepsproduct dat relevant is voor de praktijk.

Saxion: In het bestaande curriculum zijn zowel onderzoekende houding/onderzoekend vermogen als onderzoeksvaardigheden opgenomen. De nadruk ligt op onderzoeksvaardigheden, met name in het laatste deel van de studie. De opleiding is trots dat de afstudeerwerken van hoog niveau zijn. De plaats van onderzoek in het curriculum is wel een punt van aandacht. Bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum wordt heel nadrukkelijk gezocht naar een goede verhouding tussen onderzoeksvaardigheden en onderzoekend vermogen.

AeQui: Veel opleidingen hebben een lijn professionele ontwikkeling, daar zou je onderzoekend vermogen aan op kunnen hangen.

Saxion: Dat is heel herkenbaar in het nieuwe curriculum in de vorm van PPO. Besloten is dat het onderzoekend vermogen moet uitmonden in theoretisch onderbouwd 'hier sta ik als leerkracht op dit moment'.

AeQui: Onderzoekend vermogen kun je breed opvatten, bijvoorbeeld onderzoekend vermogen bij het ontwerpen van een lessenserie. Binnen het beroep zijn er specifieke beroepstaken, waar onderzoekend vermogen ook om de hoek komt kijken.

Saxion: Dit zien we terug bij lesson study. Op dit moment wordt dat gericht vormgegeven in de deeltijd. Studenten waarderen dat erg, met name de koppeling aan de dagelijkse praktijk. In deeltijd kan het onderzoekend vermogen in de thema's nog nadrukkelijker expliciet gemaakt worden.

AeQui: Voor studenten is de term onderzoekend vermogen niet altijd helder. Dit blijkt ook uit onderzoek van Lidewij van Katwijk: zij stelt dat je, om onderzoekend vermogen te ontwikkelen, moet werken aan zes verschillende aspecten; onderzoekende houding, kennis over het doen van onderzoek, kennis over onderzoek in het vakgebied, onderzoeksvaardigheden, toepassen van bevindingen van eerder onderzoek in de praktijk en onderzoekend handelen in de praktijk. Opleidingen hebben het over onderzoekend vermogen, studenten zien veelal alleen onderzoeksvaardigheden.

Saxion: We hebben geprobeerd om een onderzoekslijn te maken, in combinatie met de praktijk. Kwam onderzoekend vermogen niet naar voren in gesprekken met studenten?

AeQui: Dat is inderdaad niet gezien door commissie, misschien is het voor studenten toch te weinig expliciet. Als je gaat redeneren vanuit het beroepsbeeld leerkracht en wat een goede leerkracht moet kunnen dan kun je onderzoekend vermogen vatten in een competentie en aanhaken in leerdoelen van modules. Zo maak je voor studenten zichtbaar dat zij werken aan onderzoekend vermogen en zo zien zij de leerlijn ook beter.

Saxion: Dit raakt aan de manier waarop we werken met leeruitkomsten. Alle doelen per leereenheid. Doelen koppelen aan leeruitkomsten, in Excel kun je zien welke leerdoelen aan welke leeruitkomsten gekoppeld zijn. Zo wordt het zichtbaar.

AeQui: Je kunt ook een koppeling maken naar PPO. Reflectie op onderzoekend vermogen. Wat heb ik geleerd bij verschillende leereenheden en waar zie ik mijn groei.

Saxion: Onderzoek heeft hele weg gegaan binnen de pabo. Er is veel energie in gestoken en de producten hebben nu een veel hoger niveau. Er zijn door de jaren heen enorme stappen gezet. Het niveau is sterk verbeterd, maar zijn we nu te veel doorgeschooten? Leeft dit vraagstuk ook bij andere pabo's?

AeQui: Saxion is wel uniek. Bij andere pabo's is meer verbinding naar beroepsproducten. Iedere pabo is wel op zoek naar: is wat we nu doen oké? Iedereen is hiermee bezig. Bij Saxion zien we een heel hoog onderzoeksniveau en merken we dat de opleiding niet kwijt wil wat er bereikt is, maar wel meer toe wil naar onderzoekend vermogen.

Saxion: Welke kansen liggen er in verbinding met lectoraten. Hoe verbinden we het onderzoek van de lectoraten aan onderzoekend vermogen?.

Saxion: We hebben nu een mini-ontwerponderzoek. Veelal werken we met een klassiek beeld, theoretisch kader etc. Studenten zijn hierover minder enthousiast. Juist het kritische vermogen en hoe verhoud ik me tot het beroep, werkveld, dat is voor student en praktijk heel waardevol. Studenten doen nu goed onderzoek, dienend aan de lectoraten. Het spanningsveld is, in hoeverre moet het onderzoek dienend zijn aan lectoraten en omgeving en in hoeverre aan de ontwikkeling van de student tot een goede leerkracht. Ook kijken we hoe we de onderzoeksagenda gaan verbinden aan het curriculum. Bijvoorbeeld door een lectoraat te verbinden aan een semester van het curriculum. Zo breng je het lectoraat dicht bij het onderwijs, en dit draagt bij aan de verbinding tussen onderwijs en de onderzoeksagenda.

AeQui: Het is belangrijk dat studenten de weg naar lectoraten kunnen vinden, dat zij op zoek gaan naar waar eerder onderzoek is gedaan. Kennisoverdracht daar hoort een vraagcomponent in en dat breng je

zo op gang. Bijvoorbeeld, als bij een onderzoek sociale veiligheid in kaart is gebracht, wat kan de student daar concreet mee in de klas. Oftewel een koppeling met lectoraat in de eerste fase, maar dan ook een koppeling in praktijk. Het onderzoek eindigt nu vaak met *'wat kan de school hiermee'*. Een vervolgstap zou kunnen zijn *'wat kan ik als student/toekomstig docent hiermee'*. In deze extra stap, daar liggen wel kansen.

AeQui: Bij de Hogeschool Leiden (opleiding Lifescience) is een dergelijke werkwijze te zien. Daar vloeien onderzoek van het lectoraat en onderwijs echt over. Dit is een heel bewuste keuze die daar gemaakt is, je ziet nu een mooie verwevenheid, en we nemen aan dat zich dat ook gaat uiten in het niveau. Het is op zich ook niet per se erg dat studenten niet van de lectoraten weten, maar ze moeten wel echt de weg naar onderzoek weten.

2. *"Zorg ervoor dat de leeruitkomsten correct geformuleerd en gebruikt worden. Blijf in dit licht ook betrokken bij de maatschappelijke beweging van het flexibiliseren van opleidingen."*

Saxion: In onze deeltijdopleiding zijn leeruitkomsten bijna eindkwalificaties. Wat betreft de landelijke ontwikkelingen zien we dat leeruitkomsten nog moeten worden vastgesteld. Er is volop discussie over flexibiliteit. Ons beeld is dat iedere pabo dit nog op eigen inzicht doet. Wat is jullie beeld?

AeQui: Als je leeruitkomsten koppelt aan onderwijseenheden, dan krijg je flexibilisering. We hebben opleidingen gezien die het zo hebben vormgegeven. Als eindwerk zie je dan vaak een koppeling met een beroepsproduct. Je moet dan ook goed nadenken over evc's. Hoe borg je dat. Het op deze manier inrichten van je onderwijs biedt wel veel perspectief.

Saxion: Op dit moment zijn we hier sterk mee bezig in een landelijke werkgroep. Met het ontwikkelen van gezamenlijke assessments en gezamenlijk certificering. Er speelt heel veel landelijk. Binnen de APO is iemand aangesteld die zich alleen daarmee bezig houdt. De vraag is op dit moment, wat is nu nodig in het deeltijdcurriculum om te kunnen flexibiliseren. Het deeltijdcurriculum is strakker dan beoogd. Leeruitkomsten zijn voorwaardelijk om te flexibiliseren. Wat is al behaald, welke evc kan ik inzetten, etc. Harmonisering van leeruitkomsten landelijk is een groot en lastig ding.

AeQui: Leeruitkomsten zijn belangrijk, maar studenten moeten ook begeleid worden om flexibel door het curriculum te gaan. Ze moeten dat echt leren. Beroepsproducten bieden de mogelijkheid om het onderwijs zo in te richten dat studenten zelf leerstappen kunnen maken. Hoe krijg je studenten in de lead is wel een vraagstuk. In praktijk is de uitkomst dat de studenten de vaste route lopen. Voor bepaalde groep studenten zou het flexibiliseren wel een goede uitkomst zijn. Het is de vraag of je de huidige groep studenten hiermee een plezier doet, maar misschien is dat wel het geval bij nieuwe doelgroepen.

Saxion: We twijfelen of het voor voltijd een goede route is. Zelfs voor de deeltijd (verkort) geldt dat een groot aantal studenten gewoon het tweejarige traject volgt. Er zullen (enkele) studenten zijn die toch anders door zo'n traject heen kunnen. Het is wel heel belangrijk om beter te waarderen welke competenties de instromende student al heeft. Belangrijk is dat er landelijk uniforme leeruitkomsten geformuleerd worden op basis waarvan een meer persoonlijk traject voor de student mogelijk wordt. Dit is nodig voor de borging.